

Konsten att välja klokt inom infektionsprevention

Birgitta Lytsy

Docent och specialist i vårdhygien

Överläkare på Vårdhygien Stockholm

2026-04-14

birgitta.lytsy@regionstockholm.se

American Board of Internal Medicine 2012

Kloka Kliniska Val

HISTORIK

Över 80 specialistesföreningar
Anslutna i USA

Do you really need that medical test or treatment? The answer may be no.

undersökningar och behan

Hur mycket komme

Täcks av min försäkring?

rsök

nga

ern

isk

TIOI

a

Reasons to avoid medical tests and treatments you don't need:

- **They can harm you.** X-rays and CT scans expose you to radiation. It's okay in small amounts, but repeated exposure can cause cancer. Antibiotics can prevent and treat some bacterial infections, but they can have serious side effects. And, taking them when you don't need them—like for a cold—can cause your body to resist them. Then they won't work when you do need them.
- **They are expensive.** Imaging tests like X-rays, CT scans, MRIs, and others can cost hundreds or thousands of dollars, and you may have to pay part of that. Blood tests that you don't need may not be covered by insurance.
- **They can be a waste of time.** Every test you get means taking time away from work, school, or family, plus the time and hassle of getting there.
- **They can make you anxious.** Waiting for test results can lead to unneeded worry.
- **They can lead to more tests.** False alarms may cause your doctor to order yet more needless tests. Every test increases costs and risks, and may lead to unnecessary procedures and serious complications, including death.

Talk to your doctor about which tests and treatments you need – and which ones you don't need.

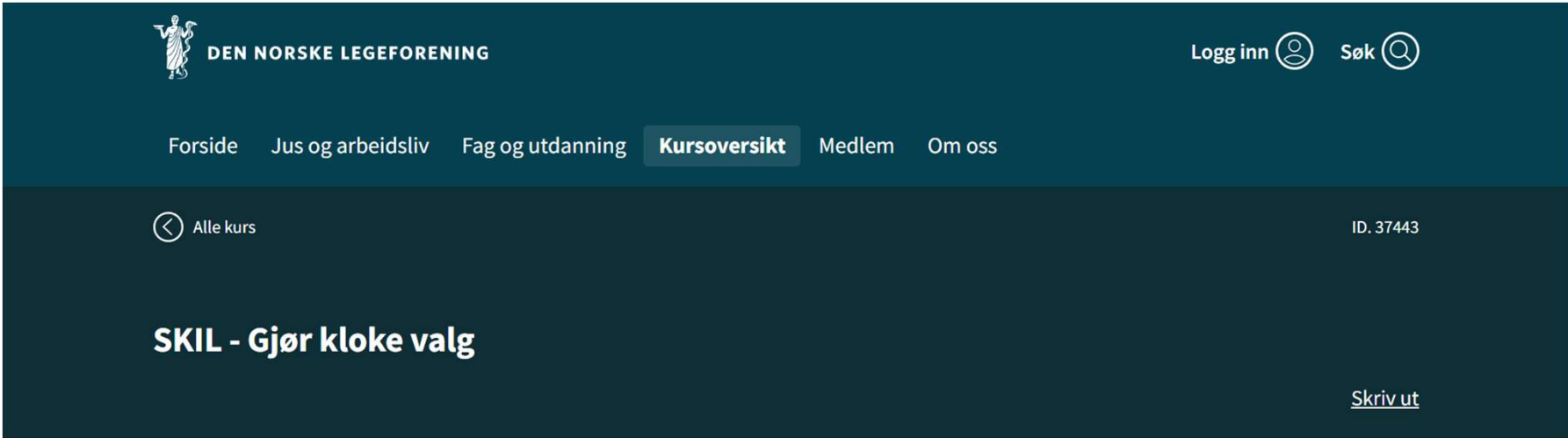

Learn more at www.choosingwisely.org/patient-resources

öv?

säkrare?

Norge ansluten 2018

The screenshot shows the website for DEN NORSKE LEGEFORENING. The navigation menu includes Forside, Jus og arbeidsliv, Fag og utdanning, **Kursoversikt**, Medlem, and Om oss. The main content area displays a course titled "SKIL - Gjør kloke valg" with ID 37443. A "Skriv ut" button is visible at the bottom right of the course information.

Idag över 30 länder anslutna

Danmark 2019

 Kloka Kliniska Val
För en förbättrad hälsa & sjukvård

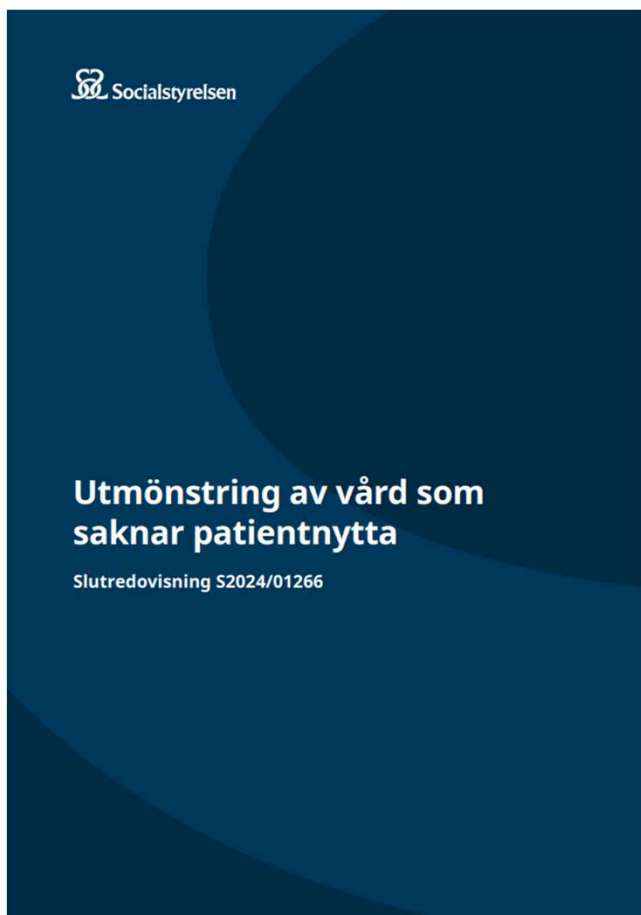
Sverige 2024

Mer sjukvård är inte alltid bättre

Svenska Läkaresällskapet lanserar verktyg för Kloka Kliniska Val.

Socialstyrelsen och Svenska Läkarsällskapet

Kärnprinciper

Arbetet ska

- ledas av professionen
- ske med betoning på vikten av förbättring av kvalitet och minskad skada
- vara multidisciplinärt
- främja en ökad patientcentrerad dialog
- vara evidensbaserat
- ske transparent och demonstrera stödjande evidens för åtgärder

Hel region ansluten

2024-10-11

Region Stockholm ställer sig bakom Kloka Kliniska Val

I veckan lade Region Stockholm fram sin budget för 2025 med en tydlig uppmaning till hälso- och sjukvården att påbörja implementeringen av Kloka Kliniska Val.

Dagens Medicin

Nyheter Specialistområden Arbetsliv **Vårdens styrning** Opinion Lediga jobb Utbildning Event

Vårdutveckling

Så ska Sös göra kloka kliniska val

Publicerad: 30 mars 2026, 15:29

Kloka kliniska val är en försvenskad variant av Choosing wisely som kommer från USA. Här drivs satsningen nationellt av Svenska läkaresällskapet. Genrebild.

Foto: JOHANNA SÄLL / BILDBYRÅN

Beställ en enhet blod åt gången vid transfusion, ge antibiotika i tablettform i stället för intravenöst när det går och minska värkstimulerande dropp under förlossning. Det är tre exempel på kloka kliniska val som Södersjukhuset börjat arbeta med.

Motivet till Kloka Kliniska Val

- Spara pengar och spara miljön är inga primära mål. Istället minska risken **vårdskador**
- Idag talar man om att 20 % av vårdens kostnader inte leder till patientnytta sk **"lågvärdevård"**

Lågvärdevård

- 1/3 av undersökningar och behandlingar idag tveksam nytta för patienter
- 1/5 av hälso- och sjukvårdskostnader kan vara bortkastade pengar
- Dålig korrelation ökade resurser och utfall
- Biverkningar, direkta och indirekta vårdskador, undanträngningseffekter

Ledorden för KKV

Vård och behandling ska vara evidensbaserad
undvika upprepning av genomförda åtgärder
inte skada och vara verkligt nödvändig

Frågor att ställa sin läkare

1. Vad är nyttan?
2. Vad är risken?
3. Vad är alternativet?
4. Vad händer om jag inte gör någonting?

Svensk Förening för Allmänmedicin

Publicerad 2025-03-12

Rekommendationerna är resultatet av ett omfattande arbete under 2024, där hela föreningen har varit delaktig. Under workshops med SFAM:s lokalföreningar samlades 739 förslag in, som Rådet för hållbar diagnostik och behandling (SFAM-H) bearbetade till 22 konkreta förslag. Vid SFAM:s råds- och lokalordförändamöte i september 2024 diskuterades dessa vidare genom grupparbeten och omröstning, innan styrelsen valde ut fem rekommendationer. De slutgiltiga förslagen har granskats av SFAM-Q och Forskningsrådet innan remiss i hela föreningen för fastställande. Urvalet speglar både diagnostiska, terapeutiska och organisatoriska aspekter av allmänmedicinen.

Fem Kloka Kliniska Val inom allmänmedicin

1. Medicinsk uppföljning bör ske utifrån individens behov, inte utifrån standardiserade tidsintervall och innehåll.
2. Undvik bilddiagnostik av knäled för att ställa diagnosen artros.
3. Undvik förskrivning av magsyrahämmande läkemedel för långtidsanvändning utan tydlig indikation. Gör aktiva nedtrappnings- eller utsättningsförsök vid okomplicerad sjukdom.
4. Undvik rutinmässig insättning av antidepressiva läkemedel vid lindriga-måttliga psykiska symtom.
5. Undvik upprepad kontroll av blodfetter för patienter med välfungerande blodfettssänkande behandling.

Gäller det oss?

Vi har ju ingen patientkontakt

Ska vi skriva eller ska vi låta andra?

- Fråga:

VRI är en vårdskada

Det kan förebyggas

Är behandling av VRI lågvärdevård?

Svensk Förening för Vårdhygien

Svenska Hygienläkarföreningen

Ge

Svens

1. KAD

KAD bör enb

- ✓ Kritiskt s
- ✓ Uttalat p (> 1000m
- ✓ Peri/post
- ✓ Akut pall patienter

Kloka Kliniska Val inom öron-, näs- och halssjukdomar

Framtagen och beslutad av Svensk Förening för Otorhinolaryngologi, Huvud- och Halskirurgi.

Publicerad 2026-03-13

Under våren 2025 gav Svensk Förening för Otorhinolaryngologi, Huvud- och Halskirurgi (SFOHH) i uppdrag till alla sina gren- och subspecialitetsföreningar att, utifrån sin höga kompetens inom respektive område, ta fram fem KKV-rekommendationer. De olika föreningarnas styrelser arbetade fram förslag som skickades till SFOHH. Därefter valde SFOHH:s styrelse ut sex av dessa.

"Undvik rutinmässig användning av fullständig steril uppdukning och skyddsklädsel vid mindre ingrepp i områden som inte går att sterilisera (t.ex. munhåla och näsa), där ren rutin är tillräcklig."

Motivering: Vid ingrepp som tonsillektomi, abrasio, rörinsättning eller biopsier i mun/näsa är operationsområdet per definition inte sterilt. Att använda resurser (rockar, omfattande drapering) som krävs för steril kirurgi innebär onödigt resursslöseri och miljöpåverkan utan att minska infektionsrisken för patienten. (1, 2)

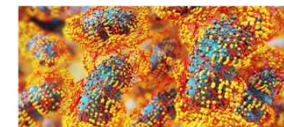
Svensk Förening för Allmänmedicin

Svensk Förening för Klinisk Fysiologi
Kloka Kliniska Val inom Klinisk Fysiologi
PUBLICERAD 2025-04-14

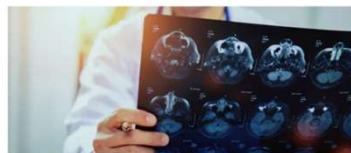
Svensk Gastroenterologisk Förening

Svenska Infektionsläkarföreningen
Publicerad 2024-09-27

Svensk Internmedicinsk Förening

Svensk Förening för Medicinsk Radiologi
KVCU Drottningholm

Svensk Förening för Neuroradiologi
Kloka Kliniska Val framtagen av Svensk Förening för Neuroradiologi och beslutad 2025-08-07

Svensk Förening för Pediatrik Radiologi

Svensk Kirurgisk Förening

Kloka Kliniska Val inom kirurgi

PUBLICERAD 2025-10-17

Arbetet med att ta fram Kloka Kliniska Val inom kirurgi pågår inom Svensk Kirurgisk Förenings delföreningar. Nedan publiceras de som hittills antagits av föreningen.

Kloka Kliniska Val inom Svensk Kirurgisk Förenings delföreningar:

- ✓ Svensk förening för akutkirurgi och traumatologi (SFAT)
- ✓ Svensk Förening för Bröstkirurgi (SFFB)
- ✓ Svensk Förening för Kolorektal Kirurgi (SFKRK)
- ✓ Svensk Förening för Kärnkirurgi/Swedish Society for Vascular Surgery (SSVS)

Kloka Kliniska Val inom öron-, näs- och halssjukdomar
Framtagen och beslutad av Svensk Förening för Otorhinolaryngologi, Huvud- och Halskirurgi

Svensk Onkologisk Förening

Svensk Reumatologisk Förening
Kloka Kliniska Val - Reumatologi

Svensk Ortopedisk Förening
Kloka Kliniska Val framtagna av Svensk Ortopedisk Förening.

Svenska Hygienläkarföreningen

13 av 57 medlemsföreningar i april 2026 anslutna

Svenska Hygienläkarföreningen

Vad skulle vi skriva in för punkter i ett program?

 Kloka Kliniska Val
För en förbättrad hälsa & sjukvård

Svenska
Läkaresällskapet

Legionellaspolningar

Ska man spola en gång i veckan eller var tredje dag?

Svenska Hygienläkarföreningen

Enkelrum

- E Frågor att ställa sin läkare
- E 1. Vad är nyttan?
- E 2. Vad är risken?
- E 3. Vad är alternativet?
- E 4. Vad händer om jag inte gör någonting?
- Enkelrum för mässling

När vi har en pandemi? Av ett okänt virus?

-n

p ett

infektionsprevention?

Is det dagligt vårdarbetet?

-n

p ett

infektionsprevention?

Svenska Hygienläkarföreningen

När man får mer kunskap

- Stora svårigheter att få personal att ta av sig skyddsutrustning i en organisation
- Sluta screena och isolera?
- Vi får ofta frågor om det är evidensbaserat

Tex är det evidensbaserat att inte isolera en patient med MRSA

Exempel från Karolinska sjukhuset på IVA

Stödjande dokument

Multiresistenta bakterier (MRB) på IVA

Detta dokument är giltigt för: IVA Solna (CIVA/NIVA), IVA Huddinge, THIVA (ME Intensivvård och Thoraxoperation, Funktion PMI)

Författare: Johan Petersson i samråd med Susanna Carstelius, Malin Dahlin, Martin Hult, Jörgen Köllner, Nina Milerad och Claire Rimes-Stigare

Med MRB avses i detta dokument

MRSA, meticillinresistenta *Staphylococcus aureus*

VRE, vankomycinresistenta enterokocker

ESBLcarba, gramnegativa bakterier som bildar ESBLcarba

Karbapenemresistenta Acinetobacter

Sunt förnuft räcker inte för besluten

- Minska risken för **vårdskador** är fokuset

Miljöhänsyn och spara pengar är inget tillräckligt motiv

- Ledas av professionen – tvärprofessionellt
- Evidensbaserat
- Transparent
- Patientcentrerat

Svenska
Läkaresällskapet

Om Kloka Kliniska Val - Kloka Kliniska Val